

e könyvet, melynek fordítását Kállai Tibor végezte.

Gondolat, Bp. 1991.

DR. BEREZCKI SÁNDOR

MÉSZÁROS ISTVÁN

KIS NEVELÉSTAN — RENDSZERVÁLTÁS IDEJÉRE

A Honi Alapítvány adta ki és terjeszti azt a két ivnyi füzetet, amely a közelmúltban jelent meg. A 8 kisebb fejezet számos olyan kérdésre keresi a választ, melyek a máig foglalkoztatják. A neveléstudomány doktora nem tagadja meg neveléstörténetész voltát e kötetben sem. Eötvösből indul ki, és hozzá is érkezik vissza. Eötvöst a szerző úgy értékeli, mint aki „az egyoldalúságok, a kizárólagosságok, a végleges megoldások helyett a *józan egyensúlyteremtés kultúrpolitikus* volt”, aki „*az oktatás és a nevelés józan egyensúlyát* tartotta szükségesnek”.

Eötvös a világnézetek közötti józan toleranciát tartotta szükségesnek, a nem-felekezeti iskolákban viszont a világnézeti semlegességet. A pedagógusnak központi szerepet szánt a tanügyben: „minden iskolánál, de főként a népiskolában *tulajdonképpen minden a tanítótól függ*” — írta Eötvös.

A kiadvány második dolgozata arra a kérdésre válaszol egyértelműen, hogy tudásiskolára vagy nevelőiskolára van-e szükség. A szerző jól értékeli a 90-es évek tendenciáit, amely a tudásiskolát részesíti előnybe, de állítja, hogy „*az egyén és a társadalom szempontjából... értékeesebb a nevelőiskola*”, amely „*egyetemes emberi értékeket, köztük egyetlen erkölcsi értékeket* közvetít”.

A tantervi világnézetekkel foglalkozó harmadik dolgozat történeti összefüggésben tárja fel a témát, és jut el az 1990. január 24-i törvényhez, amely a lelkiismereti és vallásszabadságról szólva véget vet az 1949 óta tartó állapotnak.

Semleges? Mentés? Független? címet kapta a következő fejezet. A szerző az első kérdésre egyértelműen válaszol: „Egy demokratikus jogállamban az *állami ... iskola csakis világrészletileg semleges iskola lehet*”, ám ez természetesen nem jelenti azt, hogy a pedagógus is világnézetmentes. Tanulóira azonban nem kényszerítheti rá saját világnézetét. Vagyis a tanterv, a tankönyv és a pedagógus magyarázata semleges kell legyen, tehát *mentes*. A függetlenséggel kapcsolatos kérdésre Eötvös felfogását idézi a szerző: Szükség van központi irányításra is, de a helyi érdekek érvényesítésére is.

A következő rövid fejezet egy nevelési alappodlét mutat be. Eszerint „*az az iskola nevezhető nevelőiskolának, ahol tudatos és intenzív nevelőtevékenység folyik egy humánus pedagógia programjának realizálása céljából.*”

A polgári liberális hatásokkal foglalkozó dolgozat abból a felismerésből indul ki, hogy a szemléletfejlesztés legfontosabb motívuma: „*az egyéni érdek*”, „*az értelmes önzés*”. A szerző ezt

az elvet tartja „mindenfajta egyéni gazdasági vállalkozás alapjának”, erkölcsi értékek.

A zsidó-keresztény örökséggel kapcsolatban rendkívül érdekes okfejtés olvasható a tízparancsolatról, a három és a hét parancsot tartalmazó kőtábláról. Az iskola számára kettős kötelességet fogalmaz meg Mészáros István professzor. Az első, hogy be kell mutatnunk a tanulóknak, hogy „*az istenbít egyetlen emberi érték*”, a másik, hogy a „*legnagyobb újszülöttséggel, türelemmel* tekintsenek a másik ember felfogására e tekintetben is.”

Az utolsó fejezetben a szerző a keresztény erkölcsi értékekkel foglalkozik. Mi az, amit az iskola, a pedagógus átadni, terjeszteni képes az értékek közül? Itt a szeretet fontosságát emeli ki elsőként dr. Mészáros István, melyet a következőképpen értelmez: a szeretet „*tudatos, felelősségteljes és tevékeny szolidaritás mások iránt*”. Majd a „szerep-üzenet” pedagógiai tartalmát elemezve jut el újra Eötvös korához, amelynek jellemzője volt, hogy a keresztény és a liberális erkölcsi értékeket egyaránt igyekeztek az iskolák elsajátíttatni a tanulókkal. A szerző szerint ez ma sem történhet másképpen.

A fejezeteket lezáró ismétlődő összefoglalás didaktikus célzatú. Eötvös szellemében gondolkodva, a hivatástól vezérelt pedagógust állítja ismét középpontba a szerző, akin a nevelő-oktató munka eredményessége múlik. A jövőben a pedagógus saját lelkiismeretére hallgatva, alapos szakmai felkészültséggel rendelkezve, teljes felelősséggel kell, hogy cselekedjen, mert minden tőle függ!

Dr. Mészáros István professzor újabb munkája sokat segít változó világunkban, hogy kérdéseinkre válaszokat kapjunk, visszanyerjük hitünket, önbizalmunkat, optimizmusunkat.

DR. NAGY ANDOR

KÉPES SZÓTÁR — TEMATIKUS FELÉPÍTÉSben

Lena Szalahova—Dinara Haszanova:
Illusztrirovannij tematicsjeszkij slovar
russzkovo jazika

A vizualitás feltétlen elsőbbségét az oktatásban senki sem vonja kétségbe: az ismeretek jó kétharmadát a szemünkön át fogadjuk be. E felismerés az idegen nyelvek oktatásában régen alapelvvé tette a képek, majd a dia- és mozgófilmek, legújabbban pedig a videó rendszeres alkalmazását. A valóságot elemire bontva bemutató Duden szótárcsalád iskolát teremtett, nyomában valamennyi nyelv tanításához használják már a különböző szintű képes szótárakat.

Két ufa szerző, a baskír tudományegyetem docensei állították össze azt a külföldi és a nemzetiségi oroszoktatás céljait szolgáló illusztrált tematikus szótárt, mely nemrég könyvtárainkba is eljutott.

Az ember, a társadalom és a természet — e nagy témakörökön belül csaknem félszáz részműbe jelentkeznek az egy-egy témához vagy szituációhoz tartozó, mintegy másfélezer reáliát bemutató tematikus képek. Ezen felül még több mint 2200 lexikai egység szerepel itt, ezek a törzsanyaghoz szorosan tapadó főnevek, melléknevek, igék stb., valamint a *raszplacivatyszja za obed, vibodnoj deny, tancevaty valisz* stb. típusú szókapcsolatok.

A szóanyag — a korlátozott terjedelem ellenére is — maximálisan közelít napjaink életéhez ez (pl. *dzsinszi, kolgotki, kompjuter, mikszer*, az autó fő alkatrészei stb.).

Az egyes témakörök jellemzésére a legelsőnek a részműait idézem fel: a család és a rokoni viszonyok, az életkor, az ember külseje, egészsége, a pihenés, a házunk, a lakás, a bennünket körülvevő tárgyak a háztartásban, az udvarunk, az öltözet, a táplálkozás. A részműak merítési mélységét a második témakör *Allatvilág* című részműjének a „duplaoldalas” témái mutatják: az erdei vadak (itt: mókus, farkas, medve, róka, nyúl, őz, szarvas, sün), az állatkert, a madarak, a hüllők, a rovarok, halak, háziállatok.

Sajátos negyedik témakörként fogható fel az elvont fogalmakat kitűnően illusztráló fejezet, a *Tér, idő, memység, nagyság, mérték*. Ennek első részműjében kaptak helyet a mozgást jelentő igék, mindegyikük tucatnyi igekötős alakjával.

A képanyag igen sokszínű: nemcsak szó szerint, hanem mert az ábrázolás technikája a (többnyire dinamikus) vonalrajzoktól az (elviselhetően) természetes ábrázoláson át a (szerencsére kevés) fotóig terjedő íven mozog.

A könyvet a törzsanyag betűrendes mutatója zárja.

Az ujai szerzőpáros szótára alapos elméleti előkészítés és gondos gyakorlati kipróbálás eredménye. Éppen képcentrikus felépítése révén — kevés pluszmunkával — a nyugati nyelvek alap- és középfokú oktatásában is eredményesen felhasználható.

Izd. „Rusz. jazik”, 1989. 224. p.

DR. FENYVESI ISTVÁN

SZERZŐINK, MUNKATÁRSAINK FIGYELMÉBE!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kéziratokat a *szerkesztőség címére küldjék: 6701 Szeged, Boldogasszony sugárút 6.* A borítékra írják rá, hogy *kézirat*. Csak gépelt, 10—12 lapnál nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kézirat első és második példányát kérjük, *kettes sortávolsággal gépelt* formában, *normál géppapíron*, a gépelési hibák gondos kijavításával, a felhasznált szakirodalom pontos fel tüntetésével (*szerző, cím, hely, kiadó, lapszám, rövidítve: l.*).

Külön lapra kérnénk fölírni *irányítószám, lakcímüket, beosztásukat és személyi számukat*, mert enélkül tiszteletdíjat nem utalhatunk ki.

Felhívjuk egyúttal szerzőink figyelmét arra is, hogy *másodközlésre nem vállalkozunk*, hozzánk küldött írásaikat más folyóiratoknál nem publikálhatják, de az újraközlés jogát is fenntartjuk. Szerkesztőségünkönél is érvényes az az általános gyakorlat, hogy *kéziratot nem őrzünk meg, és nem is küldünk vissza*.

A szerkesztőség